

Дичок Т. П.,

*Здобувач кафедри спеціальної освіти
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини*

ВИКОРИСТАННЯ ПІСКОВОЇ ТЕРАПІЇ У РОЗВИТКУ ДРІБНОЇ МОТОРИКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ

Формування правильної вимови у дітей – досить складний процес, дитині потрібно навчитися керувати своїми органами мовлення, здійснювати контроль за мовленням оточуючих та власним. В роботі з дітьми (а особливо з тими, що вже мають порушення мовлення) велику увагу необхідно приділяти розвитку функції дрібних м'язів рук. Рухи рук тісно пов'язані з мовленням, вони є одним з факторів його формування.

Зв'язок рухів руки з мовленням був відмічений ще в 1928 році. Пізніше, на основі спеціально проведених дослідів було висунуто думку про те, що рухи пальців рук стимулюють розвиток центральної нервової системи і прискорюють розвиток мовлення дитини[1, с. 124–131].

Цікавий онтогенез розвитку дій рук дитини. Одним із перших учених, який піддав критиці теорію спадкової зумовленості розвитку рухів рук дитини як результат дозрівання певних нервових структур був І. Сеченов. Він стверджував, що рухи рук людини не зумовлені спадково, а виникають у процесі виховання і навчання як результат утворення асоціативних зв'язків між зоровими відчуттями, дотиковими і м'язовими у процесі активної взаємодії з навколишнім середовищем [5, с 23].

Численні дослідження О. Бот, О. Ісеніної, О. Мастюкової, М. Іпполітової, Л. Фоміної та ін. показали, що удосконалення мовленнєвих реакцій прямо залежить від ступеня тренування рухів пальців, адже саме розвиток дрібної моторики позитивно впливає на функціонування

мовленнєвих зон кори головного мозку. Беручи до уваги вищезначене, Ю. Рібцун особливу увагу приділила обстеженню пальчикової моторики.

Тренування рухів пальців рук дітей покращує не тільки рухові можливості дитини, а й розвиток психічних і мовних навичок. У свою чергу, формування рухів руки тісно пов'язано з розвитком рухового аналізатора і зорового сприймання, різних видів чутливості, просторового орієнтування, координації рухів та ін.

Рухова, мовленнєва функції дитини, як і інші вищі психічні функції, не дані їй одвічно, вони проходять тривалий шлях, починаючи із внутрішньоутробного розвитку. Цей шлях індивідуальний і нерівномірний. У певний період усі процеси синхронізуються, щоб створити разом цілісний ансамбль мовленнєвої діяльності, який здатний адекватно реагувати на ті вимоги, які дитині висуває соціум. [5, с.15].

У процесі спеціального навчання дітям важко відтворювати певне положення пальців за зразком. Досвід практичної роботи показує, що інструкція з першого подання, а іноді й після багатьох повторень, майже не реалізується. Діти не володіють одночасним виконанням рухів пальців обох рук. Усі ці порушення в моторній сфері обумовлюють труднощі в навчальній діяльності дітей (письмо, малювання, аплікація, ліплення, конструювання). Порушення тонких довільних рухів пальців та кистей рук спостерігаються в значній кількості дітей, особливо у дітей з різними психофізичними вадами в розвитку.

З самого раннього віку необхідно починати роботу з розвитку дрібної моторики. Вже в ранньому дитинстві можна виконувати масаж пальчиків, впливаючи тим самим на активні точки, які пов'язані з корою головного мозку. В ранньому та молодшому дошкільному віці необхідно виконувати прості вправи, які супроводжуються віршованим текстом, не забувати про розвиток елементарних навичок самообслуговування: застібання та розстібання гудзиків, зав'язування шнурків і т. п. і, звичайно, в старшому дошкільному віці

робота з розвитком дрібної моторики та координації рухів руки має стати важливою частиною підготовки до школи. [2, с 13].

Для дитини гра з піском є природним способом самовираженні. Дитячий психотерапевт Дж. Лінії порівнював привабливість піску для дітей з магнітом: «Перш ніж вони встигають усвідомити, що вони роблять, їх руки самі починають просівати пісок, будувати тунелі, гори і русла річок».

Суть процесу пісочної терапії полягає в тому, що в пісочниці (специфічному підносі певного розміру і кольору) з вологим або сухим піском клієнт створює ландшафт і розташовує мініатюрні предмети. У процесі створення пісочної композиції, програвання історії, на думку К. Юнга, відбувається вивільнення заблокованою енергії і активізація можливості самоцілення, закладеної в людській психіці.

Якщо дитина хвилюється під час мовлення і крутить в руках предмети, не слід їх вихоплювати з рук – так організм дитини скидає збудження. В таких випадках пальчикові ігри в піску будуть стабілізувати емоційний стан дитини.

Розвиток дрібної моторики руки корелює з розвитком мовленнєвої діяльності дошкільників. Вперше такі дослідження проводилися М. Кольцовою [4,с. 38].

Для розвитку дрібної моторики можна виділити наступні види ігор у пісочниці:

- Відбитки наших долонь;
- Знайди скарб у піску;
- Гра «Міна»;
- Пізнавальні ігри;
- Гра-знайомство з навколишнім світом [3,с. 38].

Робота з розвитку дрібної моторики повинна проводитись регулярно, адже саме тоді буде досягнений вагомий ефект від цих спеціальних вправ. Завдання в пісочниці з розвитку рухів пальців рук приносять дитині радість та не викликають перевтомлення. Велике значення в таких іграх-вправах має текст. Він має бути веселим, доступним для дітей дошкільного віку з ЗНМ.

Необхідно пояснювати значення тих чи інших рухів чи положень пальців, зацікавлювати дітей у виконанні цих рухів, створювати сприятливий емоційний настрій.

Подолання та запобігання мовленнєвим порушень за допомогою піскової терапії сприяють гармонійному розвитку творчих сил особистості дитини, усувають перешкоди для реалізації її суспільної спрямованості, здобування знань.

Таким чином кисть руки дитини слід розглядати як орган, що активізує та стимулює діяльність кори головного мозку, підвищує роботу кожного відділу, позитивно впливає на формування в дошкільників із ЗНМ вищих пізнавальних функцій, а особливо мислення й мовлення. Для того, щоб дрібна моторика рук виконувала велику місію, покладену на неї, необхідно використовувати в роботі з дітьми цікаві нетрадиційні техніки. А з використанням піскової терапії регулярно, всебічно та методично грамотно можна досягти найбільшого ефекту від усієї проведеної роботи.

Список використаних джерел

1. Биковець Л. Л. Вплив рухів пальців рук на розумовий та мовленнєвий розвиток дитини дошкільного віку / Л. Л. Биковець // Таврійський вісник освіти. – 2012. – №2. – С. 124–131.
2. Логопедія : підручник / За ред. М. К. Шеремет. – Вид. 4-те, перер. та доповн. Київ : Видавничий дім «Слово», 2017. – 856 с.
3. Сакович Н. А. Технология игры в песок. Игры на мосту / Н. А. Сакович. – Спб.: 2006. – 176с.
4. Федій О. А. Естетотерапія. Навч. посіб. 2-ге вид. перероб. та доп. / О. А. Федій. – К.: Видавництво «Центр учбової літератури», 2012. – 304 с.
5. Яловська О. О. Пальчики дошкільнят: розвиваємо руку – розвиваємо мозок / О. О. Яловська. – 2-ге вид. – Тернопіль: Мандрівець, 2013. – с.228